

ПРЕДГОВОР

Када се посматрају предмети који се изучавају на одсеку за друмски и градски саобраћај и транспорт, у оквиру уже научне области безбедност и превентива у саобраћају, посебно место заузимају предмети везани за вештачења у саобраћају и процену штете на возилима.

Ови предмети интердисциплинарно повезују саобраћајно техничко инжењерство са правом, јер су управо послови вештачења у саобраћају и процене штете у Србији између осталог и нормативно регулисани законском регулативом (Законом о судским вештацима, Закоником о кривичном поступку, Законом о парничном поступку, Законом о прекршајима, Законом о осигурању имовине и лица, Законом о облигационим односима и сл.). Имајући то у виду, намера аутора је била да се овим помоћним уџбеником, систематизују наставне целине како у вези правног регулисања послова саобраћајно-техничког вештачења и процене штета, тако и научно-стручног дефинисања појмова вештачења у саобраћају и процене штета.

Посебан допринос представљају систематизована практична знања везана за давање налаза и мишљења вештака, односно формирање експертизе било у погледу анализе саобраћајне незгоде, било у погледу дефинисања процене штете. Детаљно су описане и процедуре које потребно поштовати, начини на који се изражавају ставови вештака, као и обрасци и зависности који се најчешће користе у саобраћајно-техничком вештачењу при анализи саобраћајних незгода.

Када је реч о процени штете, описани су поступци везани за накнаду штете: пријава штете, идентификација моторног возила, сачињавање Записника о оштећењу, као и поступак саме процене штете применом одговарајућих норматива и критеријума.

Посебно је истакнут значај поштовања јединствених критеријума за процену штета на моторним возилима, како би описани поступци у највећој мери били усаглашени, тако да разлике у налазима датим од стране саобраћајно-техничких вештака и проценитеља штета буду занемарљиве.

Узимајући то у обзир, поред студената Саобраћајног факултета Универзитета у Београду, овај помоћни уџбеник је таквог концепта да може да послужи и студентима других факултета и виших школа на којима се са овог аспекта изучава област безбедности саобраћаја и експертиза саобраћајних незгода, али и вештацима саобраћајно техничке струке и проценитељима штета који се професионално баве вештачењем саобраћајних незгода и проценом штете на возилима.

ОСНОВЕ ВЕШТАЧЕЊА У САОБРАЋАЈУ

0 – УВОДНО ПРЕДАВАЊЕ

У оквиру ове тематске јединице, најпре је објашњен начин вредновања рада студената током семестра, односно начин полагања испита, а такође је презентована одговарајућа литература за потребе стицања знања из области саобраћајно-техничког вештачења. Кроз петнаест питања, представљени су најзначајнији сегменти који ће бити предмет рада на овом предмету тј. представљено је којим знањима ће студенти овладати („Шта ћемо научити“).

1 – ЕЛЕМЕНТИ ЗАКОНА О СУДСКИМ ВЕШТАЦИМА

Како би студенти били у могућности да сагледају значај вештачења у судском поступку, као и да сазнају који су услови неопходни за именовање и обављање послова вештачења, у оквиру ове тематске јединице је представљен Закон о судским вештацима из 2010 године.

2 – ЗАКОН О ПРЕКРШАЈИМА

Од 01.04.2014. године у Србији се примењује нови Закон о прекршајима који у појединим деловима третира тематику значајну за послове саобраћајно-техничког вештачења. Ова тематска јединица доноси знања из области поступка увиђаја, вештачења, давања налаза и мишљења вештака, као и поступка санкционисања вештака.

3 – ЕЛЕМЕНТИ ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Законик о кривичном поступку Републике Србије из 2013. године уско је повезан са саобраћајно техничким вештачењем, управо из разлога што су најсложенија вештачења она у којима је саобраћајна незгода имала обележје кривичног дела. С обзиром на то, приказано је на који начин се у кривичном поступку одређује вештачење, која су права и дужности вештака и стручног саветника (као нове форме у кривичном поступку).

4 – ЕЛЕМЕНТИ ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

У парничним поступцима, односно поступцима надокнаде штете, честа је потреба како за саобраћајно-техничким вештачењем којим се утврђују пропусти и доприноси за настанак незгоде, тако и за процену штете ко-

ја је настала у саобраћајној незгоди. Специфичности парничног поступка које се односе на послове саобраћајно-техничког вештачења изложене су у оквиру ове тематске јединице, а посебно у погледу права, дужности и начина спровођења вештачења.

5 – ПОЈАМ И ВРСТЕ ВЕШТАЧЕЊА

У оквиру ове тематске јединице дефинисан је појам вештачења у ужем и ширем смислу, а потом је дата класификација корисника вештачења, врста вештачења у судском и вансудском поступку, као и врста вештачења по областима.

6 – ПОСТУПАК ИЗРАДЕ НАЛАЗА И МИШЉЕЊА ВЕШТАКА

Процес вештачења започиње анализом, систематизацијом и класификацијом расположивих података, након чега се применом одговарајућег алгоритма – процедуре спроводе активности везане за саобраћајно-техничко вештачење. Поред наведеног, ова тематска јединица истиче знања у погледу начина изражавања вештака при давању налаза и мишљења, применом шестостепене скале којом је извршена градација ставова вештака према поузданости.

7 – ЕЛЕМЕНТИ ЕКСПЕРТИЗЕ САОБРАЋАЈНЕ НЕЗГОДЕ

Ова тематска јединица приказује саставне делове експертизе саобраћајне незгоде. За сваки сегмент експертизе саобраћајне незгоде, описани су елементи које вештак мора да има у виду како би налаз и мишљење вештака био заснован на релевантним подацима, односно како би за странке у поступку био јасан и потпун, а што је поткрепљено конкретним примерима који сагледавање градива чине једноставнијим.

8 – ЗАУСТАВНИ ПУТ И ВРЕМЕ ЗАУСТАВЉАЊА

Израчунавање пута и времена заустављања је један од основних корака у поступку саобраћајно техничког вештачења. Ова тематска јединица доноси елементе – зависности на основу којих се врше наведени прорачуни, а посебно су истакнуте фазе и процеси система возач – возило, везани за реаговање предузимањем интензивног кочења.

9 – ЗАВИСНОСТИ БРЗИНЕ И ДАЉИНЕ ОДБАЧАЈА

У поступку саобраћајно-техничког вештачења са рањивим учесницима саобраћаја (пешацима, бициклистима и сл.) један од кључних корака је утврђивање сударне брзине возила и места судара. У оквиру ове тематске јединице презентоване су зависности између даљина одбачаја и сударне брзине возила, као и услови примене (јер су зависности углавном последица примене експерименталних истраживања).

10 – ГРАНИЧНЕ И БЕЗБЕДНЕ БРЗИНЕ

Један од суштинских корака при изради експертизе саобраћајне незгоде је анализа могућности избегавања незгоде и у складу са тим дефинисање пропуста учесника незгоде. Како би те анализе могле бити извршене, неопходно је дефинисати појмове безбедне и условно безбедне брзине, усвојити одговарајући критеријум (просторни или временски), сагледати околности под којима се догодила конкретна саобраћајна незгода и применити одговарајуће обрасце за израчунавање условно безбедне брзине. Поред тога, у оквиру ове тематске јединице приказани су поступци за одређивање граничних брзина при проласку возила кроз кривину.

ОСНОВЕ ПРОЦЕНА ШТЕТА У САОБРАЋАЈУ

1 – ПРАВНИ АСПЕКТИ ОСИГУРАЊА И ШТЕТЕ

Ова тематска целина обрађује нормативе који ближе одређују осигурање и штету. Посебно су обрађени обавезно и необавезно осигурање, као и важећи Закон о осигурању имовине и лица. Да би се сагледали сви детаљи у погледу одговорности и накнаде штете неопходно је дефинисати и основне појмове који се директно поменуће тематике, а то су штета и њене врсте, осигурање, премија осигурања, обавезе странака у поступку осигурања, итд.

2 – ПОСТУПАК ПРИЈАВЉИВАЊА, ПРОЦЕНЕ И ИСПЛАТЕ ШТЕТЕ

Када настане штетни догађај у саобраћајној незгоди неопходно је познавати конкретне поступке сваког од учесника у накнади штете, посебно поступке које мора да спроведе онај ко је оштећен, али и поступке осигуравајуће куће. Ова тематска целина детаљно описује наведене поступке, али и поступке које спроводи проценитељ штете, структуру записника о оштећењу и како се сачињава записник о оштећењу, као и која су то права оштећене странке у самом поступку пријављивања, процене и исплате штете.

3 – УЛОГА, ЗАДАТАК, АНГАЖОВАЊЕ, ДУЖНОСТИ И ПРАВА ВЕШТАКА

Вештак у процесу накнаде штете има велику улогу, посебно у делу процене вредности настале штете у штетном догађају, односно у саобраћајној незгоди. Због тога је неопходно прецизно дефинисати појмове вештака и стручног лица, али и прецизно навести обавезе, односно дефинисати која је то улога и задатак вештака, а са друге стране прецизно утврдити ко то може ангажовати вештака, под којим условима и у којим поступцима и коначно прецизно дефинисати која су то права, а које су дужности вештака у процесу процене штета саобраћајних незгода.

4 – ИЗРАДА ЗАПИСНИКА О ОШТЕЋЕЊУ

На основу записника о оштећењу спроводи се поступак процене штете. Имајући то у виду ова тематска целина детаљно појашњава структуру записника о оштећењу, али и раздваја сегменте записника на оне који се односе на попис оштећења према деловима за поправку, за замену, за кон-

тролу и подешавање. За квалитетно припремање записника о оштећењу неопходно је дефинисати процедуре и сам поступак спровођења пописа оштећења, што подразумева не само прецизно дефинисање структуре оштећења, већ и редослед спровођења одређених радњи, као што су идентификација возила, попис оштећења, фотографисање, нормирање радова поправке и слично. Након израде записника о оштећењу, оштећена странка има право да прихвати, односно да уложи приговор на записник, па су и ове процедуре и шта следи након њиховог покретања детаљно образложене у овој тематској целини.

5 – УТВРЂИВАЊЕ ВИСИНЕ ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА

Сам процес утврђивања штете се разликује од случаја до случаја, па су у овој тематској целини дефинисани поступци који се спроводе у случајевима када постоји записник о оштећењу, што је уједно и најчешћи случај, али су дефинисани и поступци када се процена штете спроводи на основу рачуна, односно предрачуна поправке, према погодби, комбинацијом рачуна о купљеним деловима и погодбе о трошковима рада и обрнуто и коначно дефинисан је случај тоталне штете, као један о карактеристичних поступака. Поред тога, у овој тематској целини детаљно је образложено шта све утиче на утврђивање вредности возила, али и обрачун спашених делова, умањена, односно увећана вредност након поправке и начини обрачуна делова и опреме на возилу, а све према тзв. јединственим критеријумима за утврђивање вредности штете на возилима.

6 – ИЗВЕШТАЈ ВЕШТАКА – НАЛАЗ И МИШЉЕЊЕ

Ова тематска целина детаљно образлаже структуру налаза и мишљења вештака у погледу процене штете на возилу, почев од основних података о возилу, па све до мишљења, односно закључка. У склопу ове тематске целине, осим претходно наведеног, налазе се два примера и то пример утврђивања вредности возила, као и пример комплетног налаза и мишљења вештака у погледу процене штете.

7 – ИДЕНТИФИКАЦИЈА МОТОРНИХ ВОЗИЛА

Идентификација моторних возила је неизоставни део процене штете сваког возила. Због тога је први корак, а пре започињања процеса израде записника о оштећењу и касније саме процене штете на возилу, идентификација самог возила. За идентификацију моторних возила користи се тзв. VIN код, који представља ознаку шасије, па је ова тематска целина детаљно посвећена садржају и структури VIN кода, и једним делом посвећена означавању мотора.